

Dorpsstraat 111
3284 AD Zuid-Beijerland
T 0186-661244
E willyspaan@hetnet.nl

Boerderijstichting
Zuid-Holland

Postbus 3092
2601 DB DELFT
T 06 3001 3037
E info@boerderijstichtingzuidholland.nl

Tiengemeten, 12 mei 2010

Inspanningen beloond Boerderijen op eiland Tiengemeten behouden

Vandaag wordt de landbouwschuur van de H el ne Hoeve (1840) op het eiland Tiengemeten in gebruik genomen als het Landbouwmuseum Tiengemeten. Met het onderbrengen van een groot deel van de landbouwcollectie van Streekmuseum Hoeksche Waard op deze boerderij is het voortbestaan van de zesde van de in totaal acht boerderijen op het voormalige landbouweiland Tiengemeten verzekerd voor de toekomst. Aanvankelijk was er nauwelijks ruimte voor het agrarische erfgoed op dit bijzondere eiland, toen het in de jaren negentig van de vorige eeuw de status van natuurontwikkelingsgebied had gekregen. Maar het tij keerde, vandaar dit korte overzicht.

Stichting Landelijk Erfgoed Hoeksche Waard en de Boerderijstichting Zuid-Holland hebben zich in het laatste decennium grote zorgen gemaakt over de gevolgen van de voorgenomen herbestemming van het eiland Tiengemeten tot natuurontwikkelingsgebied. Wat kon er nog behouden blijven van een cultuurhistorisch bijzonder waardevol eiland met de meest vruchtbare landbouwgrond van Nederland  n van de karakteristieke 19^e eeuwse bebouwing in de omvorming tot het eiland van Wildernis, Weelde en Weemoed? Want, zo meenden genoemde organisaties, door de eeuwenoude boerderijen te slopen zouden de historische identiteit en herkenbaarheid van Tiengemeten voor altijd worden vernietigd, veel meer dan door de kunstmatige aanleg van nieuwe natuur in de polders.

Een kort overzicht

Het 1000 hectare grote satellieteiland van de Hoeksche Waard is altijd in particuliere - veelal adellijke - handen geweest. Twee eeuwen lang werden de oorspronkelijke tien boerderijen met het bijbehorende bouw- en grasland aan even zoveel boeren verpacht en in paradijselijke rust en afzondering bewerkt. In 1907 werd de exploitatie van het eiland door de aandeelhouders ondergebracht in de NV Eiland de Tien Gemeten, die het gehele eiland in 1980 verkocht aan Volker Stevin. De laatste decennia buitelden de wildste overheidsplannen voor herbestemming over het vruchtbaarste en kleinste eiland van de Delta heen. Plannen voor havens en industrie op Tiengemeten; idee n voor een woonstad of liever nog een containerluchthaven; zelfs van een kerncentrale is sprake geweest. Met de verkoop van het eiland aan de baggerreus Volker Stevin verscheen het plan om van Tiengemeten een depot voor verontreinigd baggerslib te maken. Geen van deze plannen was ten uitvoer gebracht, toen de aandelen van Tiengemeten in 1987 zijn doorverkocht aan de vastgoed- en verzekeringsmaatschappij AMEV.

Met de goedkeuring van het Natuurbeleidsplan door de regering in 1990 ging Tiengemeten de weg in naar natuurontwikkelingsgebied. Vanwege de bijzondere natuurwaarden en de ligging in het kerngebied van de Ecologische Hoofdstructuur werd Tiengemeten midden jaren negentig met rijks gelden aangekocht ten behoeve van de ontwikkeling van nieuwe natuur in de EHS. Heel Tiengemeten zou een natuurgebied moeten worden, waarin het water van het in 1970 afgedamde Haringvliet gedeeltelijk vrij spel zou krijgen. Daarom beheert sinds 1997 de Vereniging Natuurmonumenten het eiland en zijn de boerenfamilies noodgedwongen geleidelijk overgeplaatst naar landbouwbedrijven elders. Het agrarische erfgoed zou aanvankelijk gesloopt worden of aan verval ten prooi vallen.

In het Jaar van de Boerderij 2003 vestigde de Zuid-Hollandse werkgroep van dat jaar in samenwerking met de Stichting Landelijk Erfgoed Hoeksche Waard de aandacht van overheid, publiek en media op de bedreigde historische boerderijen op Tiengemeten, door de slotmanifestatie van het Jaar van de Boerderij 2003 in Zuid-Holland op de Nieuwendijk en Tiengemeten te organiseren. Natuurspecialisten van Natuurmonumenten leidden op de slotdag ruim 200 excursiegangers over Tiengemeten rond. Onder leiding van boerderijspecialisten van de organiserende stichtingen werden toen vier boerderijen bezocht: de Margu rita (1807), H el ne (1840), Irene (ca. 1900) en Laurette (ca. 1855) Hoeven.

Deze grote groep bezoekers toonde zich nadien ernstig bezorgd over het verval en het naderende einde van het agrarische erfgoed op Tiengemeten. Dáár lag de kiem tot actie vanuit de toenmalige werkgroep Jaar van de Boerderij en de Stichting Landelijk Erfgoed Hoeksche Waard. Naar wat later bleek, zijn de door hen in 2003 en 2004 geschreven pleitbrieven naar de beleidsmakers van de ministeries van LNV en OC&W, Natuurmonumenten, de provincie Zuid-Holland, gemeente Korendijk en Stichting Historisch Boerderijonderzoek (SHBO) geland. In de jaren daarna zijn ook enkele kennismakingsbezoeken voor nieuwe bestuurders bij genoemde ministeries, provincie Zuid-Holland en in de Hoeksche Waard benut voor het leggen van de vinger op de zere plek. Wat zou er van de boerderijen, schuren en overige bebouwing op het eiland overblijven? Zou natuurontwikkeling en kapitaalvernietiging belangrijker worden dan beleving van het eiland met behoud van cultuurhistorie? Inzet van genoemde inspanningen was het behoud van de meest karakteristieke boerderijen.

Het tijl keerde

Nu, tien jaar nadat de toenmalige SHBO in haar jaargids het bouwhistorisch onderzoek van de bijzondere 19^e eeuwse boerderijen van Tiengemeten beschreef, kunnen alle betrokkenen alleen maar blij zijn dat van de acht boerderijen die in 2003 nog resteerden er zes bewaard zijn gebleven. Juist de bebouwing op Tiengemeten informeert de bezoekers van dit bijzondere eiland over het leven toen er nog geboerd werd. En - ook heel belangrijk - er wordt aangetoond dat vrijgekomen boerderijen alleen mét een zinvolle herbestemming een kans hebben om voort te bestaan. Immers, als historische gebouwen geen functie hebben, dan is geld uitgeven aan onderhoud dweilen met de kraan open. In dat kader is het mooi om te berichten dat de Ida Hoeve (1807) recent als zorgboerderij in gebruik is genomen, en dat sinds mei 2009 het Rien Poortvlietmuseum onderdak heeft in het woonhuis van de Marguéríta Hoeve, terwijl de vrijstaande schuur al langer dienst doet als infocentrum en kantoor van Natuurmonumenten. De Laurette en Susanna Hoeven bieden op verschillende niveaus logiesmogelijkheden.

De schuren van de Marguéríta Hoeve, Héléne Hoeve, Susanna Hoeve (1950) en Laurette Hoeve zijn van nieuwe rieten kappen voorzien. De meer dan twee eeuwen oude schuur van de Louise Hoeve is helaas gesloopt en de Irene Hoeve moet na het doorsteken van de zuidelijke buitendijk vervallen tot een ruïne in de wildernis.

Agrarisch Erfgoed Nederland

Op deze plaats past het ook om te vertellen dat op 29 mei a.s. de stichting Agrarisch Erfgoed Nederland wordt opgericht. Deze nationale koepelorganisatie van zestien provinciale en regionale boerderijenstichtingen zal de doelstellingen van de Boerderijenstichting Zuid-Holland en Stichting Landelijk Erfgoed Hoeksche Waard op nationale schaal uitdragen: het bevorderen van behoud, herstel, herbestemming en promotie van het agrarisch erfgoed in Nederland. Die krachtenbundeling moet leiden tot een grotere bekendheid van het doel bij landelijke beleidsmakers, planners en sponsors. Die bekendheid is noodzakelijk om resterende historische boerderijen en erven te beschermen tegen redeloze - en vaak nodeloze - degeneratie of zelfs sloop. Dat zo'n streven effect heeft, is met Tiengemeten wel bewezen. Dit is een voorbeeld van wat er door beleidsbeïnvloeding en in overleg met andere instanties en vooral ook in samenwerking met betrokken personen bereikt kan worden.

De gerestaureerde schuur van de Héléne Hoeve, waarin bovendien roerend agrarisch erfgoed uit de streek wordt tentoongesteld, mag een icoon van de doelstelling van Agrarisch Erfgoed Nederland worden genoemd.